

Särskild sammanställning av miljöbedömning – Detaljplan för Skåvsjöholm, Svinninge Österåkers kommun, Stockholms län.

Österåkers kommuns kommunfullmäktige har beslutat att anta detaljplan för Skåvsjöholm. Enligt miljöbalken (MB) 6 kap. 11 § ska miljöbedömning göras för kommunala planer eller program som kan medföra en betydande miljöpåverkan. Detaljplanen kan till vissa delar antas medföra betydande miljöpåverkan. Därför har en miljöbedömning gjorts och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) upprättats. MKB:n omfattar, i enlighet med MB 6 kap. 12 §, bara de miljöaspekter som bedöms kunna medföra en betydande miljöpåverkan.

Enligt Miljöbalken 6 kap. 16 § ska kommunen göra en särskild sammanställning när en plan som krävt en miljökonsekvensbeskrivning antagits. Sammanställningen ska innehålla beskrivningar av:

1. *hur miljöaspekterna har integrerats i planen,*
2. *hur miljökonsekvensbeskrivningen och synpunkter från samråd har beaktats,*
3. *skälen till att planen eller programmet har antagits i stället för de alternativ som varit föremål för överväganden, och*
4. *de åtgärder som avses att vidtas för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen medför*

Kommunen ska informera berörda kommuner och myndigheter samt allmänheten om att planen har antagits samt göra sammanställningen och planen tillgängliga för dem.

1. Integrering av miljöaspekter

Betydande miljöpåverkan (MKB)

Miljökonsekvensbeskrivningen fokuserar på de miljöaspekter som bedömts kunna medföra en betydande miljöpåverkan:

- Yt- och grundvatten
- Miljökvalitetsnormer för vatten
- Vattenområdenas miljövärden
- Strandskydd

MKB-arbetet är en integrerad del av arbetet med att utarbeta detaljplanen. Det innebär att hänsyn har tagits till ovan nämnda miljöaspekter under utformningen av planen, bl.a. vid lokalisering av nya områden för bostäder, park respektive naturmark, bryggor m.m. På så vis har vissa negativa miljökonsekvenser mildrats, eliminerats eller undvikits. En underlagsutredning rörande marina naturvärden och en recipientbedömning togs fram tidigt i MKB-arbetet. Dessa underlag har successivt uppdaterats allteftersom planarbetet framskridit och har tillfört kunskap till planen, se vidare under punkt 2 nedan.

Övriga miljöaspekter

Miljöaspekter som inte bedömts medföra betydande miljöpåverkan tas upp i detaljplanens planbeskrivning under följande rubriker:

- Natur (här beskrivs såväl naturvärden som landskapsbild, geotekniska förhållanden och vattennivåer)
- Kulturmiljö

Följande anpassningar till miljövärden eller miljörisker har gjorts i plankartan under planarbetet:

- Inga ingrepp görs i Boda skog, som är ett av få naturområden i Svinninge som är opåverkat av bebyggelse
- Inga ingrepp görs i närheten av de fornlämningar (stensättningar) som finns i planområdets södra del.
- Konferensanläggningen, som är "blåklassad" i kulturmiljöinventering för Svinninge, får planbestämmelse q, d.v.s. kulturhistoriskt intressant byggnad som inte får rivas. Planbestämmelse anger även att exteriören inte får förvanskas och att volymen inte får ökas. Underhåll ska ske med ursprungliga material, kulörer och arbetstekniker.
- En byggnad i planområdets centrala del får planbestämmelse k, d.v.s. kulturhistoriskt intressant byggnad. Karaktärsdrag och värden ska särskilt beaktas vid om- eller tillbyggnad.
- Ett låglänt stråk i planområdets nodöstra del avsätts som parkmark. Dagvattenhanteringen styrs med planbestämmelse som anger att anläggning för rening och fördröjning av dagvatten ska finnas i detta stråk, samt i ytterligare ett parkstråk i planområdets södra del.
- Områden för bryggor och badplats har lokaliserats med hänsyn till marina naturvärden.
- Zonen närmast stranden, med undantag för konferensanläggningens tomtplats, avsätts som allmän plats (park och natur). Strandpromenad ska anläggas längs Skåvsjöholmsvikens västra strand och parkområdet i anslutning till Skåvsjöholmsviken ska vara naturligt (naturpark). Badplats ska finnas vid Västerviken.
- Skåvsjöholmsvägen ges en rakare sträckning, för att följa landskapsrummets huvudsakliga riktning och ta vara på utblickar mot vattnet i planområdets södra del.
- Planbestämmelse reglerar underkant för golvkonstruktion, med hänsyn till översvämningsrisk.
- Planbestämmelser reglerar bebyggelsens utformning, med hänsyn till omgivande bebyggelse.
- Marklov krävs för uppfyllnad av mark mer än 0,2 meter samt för fällning av träd med en stamdiameter över 40 cm mätt i brösthöjd.

2. Hur synpunkter från miljöbedömningsprocessen och samråd har beaktats

Programsamråd och samråd

Behovsbedömning

Detaljplanen har föregåtts av ett planprogram med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning (upprättade 2005-12-19). I planprogrammet gjordes en preliminär behovsbedömning, som utmynnade i ett ställningstagande om att detaljplaneförslaget för Skåvsjöholm medför betydande miljöpåverkan. Behovsbedömningen vid detaljplanens samråd innebar att planen inte innebar betydande miljöpåverkan och att en MKB inte behövde upprättas. Som underlag för bedömningen utfördes bl.a. naturinventeringar och utredningar av förutsättningarna beträffande dagvatten och VA. Inga betydande värden vad gäller vattenmiljö, naturmiljö eller miljörisker bedömdes stå i konflikt med planen. Tänkbara miljökonsekvenser och risker bedömdes kunna hanteras och förebyggas genom lämpliga åtgärder och anpassad utformning av bebyggelsen.

Synpunkter från samrådet

Detaljplanen för Skåvsjöholm var ute på samråd under perioden 27 november 2008 - 9 januari 2009. I kommunens samrådsredogörelse redovisas hur inkomna synpunkter har beaktats.

Länsstyrelsen i Stockholm angav i sitt yttrande dat. 2009-06-17 att "exploateringen innebär en så påtaglig förändring av landskapsbilden och påverkan på miljön i övrigt att den sammantaget kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Exploateringen kommer att påverka öppet kulturlandskap och känsliga natur- och miljövärden, inklusive strand- och vattenområden inom strandskydd. Införande av miljökvalitetsnormer för vatten ställer nya krav på planeringens hantering av konsekvenser för grundvatten och påverkan på ytvattens tillrinningsområden. Länsstyrelsen vill framhålla att en miljöbedömning och en utveckling av den övergripande MKB:n från programskedet skulle ge ett ändamålsenligt underlag inför kommunens slutliga ställningstagande till användning och disposition av det nu aktuella planområdet."

Utöver Länsstyrelsens samrådssynpunkter framfördes även synpunkter vid samrådet rörande ett antal miljöaspekter, främst översvänningsrisk, grönstruktur, naturvärden, strandskydd och landskapsbild.

Utställning

Avgränsning av MKB

Mot bakgrund av Länsstyrelsens yttrande beslutade kommunen att miljöbedömning skulle genomföras och en MKB upprättas till detaljplanen. Ett förslag till avgränsning av MKB diskuterades vid ett tidigt samråd med Länsstyrelsen i Stockholms län 2009-12-10. Efter detta möte beslutades att MKB:n till detaljplanen ska omfatta:

- Yt- och grundvatten.
- Miljökvalitetsnormer för vatten.
- Vattenområdenas miljövärden.
- Strandskydd.

Till grund för avgränsningen av MKB:n ligger bl.a. de utredningar av naturmiljövärden samt av dagvatten- och VA-frågan som utfördes under åren 2006-2007, under utarbetandet av detaljplanens samrådsversion.

Beaktande av synpunkter från samrådet

Efter samrådet bearbetades planförslaget och MKB upprättades. Under utarbetandet av MKB:n togs två underlagsrapporter fram: en utredning av planförslagets recipientpåverkan (Sweco Environment 2010-04-08, rev. 2011-03-07) samt en utredning av planförslagets konsekvenser avseende miljökvalitetsnormer för vatten och marina naturvärden (Naturvatten i Roslagen 2010-04-29, rev. 2014-04-04).

MKB:n och synpunkter från samrådet har beaktats i planhandlingen genom de områdesavgränsningar, planbestämmelser etc. som finns på plankartan. Bland annat har följande större ändringar gjorts på plankartan (jämfört med samrådshandlingen), till följd av inkomna synpunkter om miljövärden eller miljörisiker:

- Till följd av synpunkter om naturvärden i det strandnära området samt kunskap som kommit fram i MKB:ns underlagsutredning om marina naturvärden har det vattenområde som i planen avsätts för bryggor i Skåvsjöholmsviken anpassats i läge och storlek. Syftet är att minska negativa konsekvenser för vattenlevande djur och växter.
- Till följd av kunskap från recipientbedömningen har ett parkområde i planområdets norra del och ett stråk av parkmark i sydöstra delen försetts med planbestämmelse om att anläggning för rening och fördröjning av dagvatten ska finnas. Syftet är att skapa bättre förutsättningar för att god ekologisk status ska kunna nås för Säbyvik inom föreskriven tid.

- Ansökan om upphävande av strandskydd kommer att inlämnas till Länsstyrelsen. Planhandlingen har kompletterats med mer utförlig redovisning av strandskydd. Ett separat PM med kartbilaga har upprättats som redogör för förslaget till upphävande samt vilka åtgärder som kommer att erfordra ansökan om dispens från strandskyddet.
- Till följd av synpunkter om naturvärden i det strandnära området vid Skåvsjöholmsviken har planen kompletterats med att Skåvsjöholmsvikens strandnära zon ska anläggas som naturpark (naturlik park).
- Till följd av synpunkter om allmänhetens tillgång till stränderna har planen kompletterats med att strandpromenad ska anläggas längs Skåvsjöholmsvikens västra strand och att sjöbodar får anläggas där. Dessutom har bryggan längst ut i Skåvsjöholmsvikens västra strand gjorts allmän (i samrådshandling angavs den som brygga för intilliggande fastighet.)
- Till följd av synpunkter om att översvämningsrisken behöver beaktas har planen kompletterats med skrivelse om översvämningsrisk respektive bestämmelse om lägsta nivå för färdigt golv i bostadslägenhet, övriga byggnader och gata.

Synpunkter från utställningen

Detaljplanen för Skåvsjöholm var på utställning under perioden 19 maj – 9 juni 2014. I kommunens utlåtande efter utställningen redovisas hur inkomna synpunkter har beaktats.

Synpunkter framfördes rörande ett antal miljöaspekter, främst översvämningsrisk, dagvattenhantering, strandskydd samt marina naturvärden.

Antagande av detaljplanen

Beaktande av synpunkter från utställningen

Efter utställningen gjordes ändringar i planförslaget, som innebar att även MKB:n och dess ena underlagsrapport reviderades (Naturvatten i Roslagen 2010-04-29, rev. 2015-06-15).

MKB:n och synpunkter från utställningen har beaktats genom områdesavgränsningar, planbestämmelser etc. som finns på plankartan. Bland annat har följande större ändringar gjorts på plankartan (jämfört med utställningshandlingen), till följd av inkomna synpunkter om miljövärden eller miljörisker:

- Det vattenområde som i planen avsätts för bryggor i Skåvsjöholmsviken har minskats ytterligare i omfattning och ligger därmed längre ut i viken, längre från vikens miljömässigt känsligaste delar. Syftet är att minska negativa konsekvenser för vattenlevande djur och växter.
- Länsstyrelsen upphävde 2016-03-08 delar av strandskyddet inom detaljplanen. Strandskyddet behålls för vattenområdena, i enlighet med synpunkter från Länsstyrelsen. (I utställningshandlingen angavs att strandskyddet avsågs hävas för vattenområden avsedda för bryggor). Dispens från strandskyddet kommer att behöva sökas för tillkommande bryggor etc.
- Huvudgatan mellan Hästängsuddsvägen och Svavelsövägen har utgått ur planen. Den kommer, tillsammans med intilliggande dagvattenstråk kommer att detaljplanläggas i separat detaljplan med förslag på kommunalt huvudmannskap

3. Skälen till att planen antagits istället för alternativ som varit föremål för avväganden

Enligt miljöbalken 6 kap 12 § ska i en MKB "rimliga alternativ med hänsyn till planen eller programmets syfte och geografiska räckvidd identifieras och beskrivas och bedömas." Vidare ska en MKB innehålla "en beskrivning av miljöförhållanden och miljöns sannolika utveckling om planen, programmet eller ändringen inte genomförs", d.v.s. ett nollalternativ.

Nollalternativet

Enligt 6 kap. 12 § miljöbalken ska miljöns sannolika utveckling beskrivas om planen inte genomförs, d.v.s. nollalternativet. Nollalternativet utgörs, utöver pågående mark- och vattenanvändning, av vad som kan komma att ske med stöd av nuvarande översiktsplan, gällande detaljplaner och miljötillstånd samt den bebyggelseutveckling som bedöms kunna ske utan stöd av ny översiktsplan eller nya detaljplaner. I det aktuella fallet innebär nollalternativet att nuvarande markanvändning består inom planområdet. Om den tidigare odlingsmarken i planområdets norra del inte tas i bruk kommer den successivt att växa igen med blandskog.

Att nollalternativet har valts bort och ett öppet jordbrukslandskap tas i anspråk för bebyggelse motiveras dels av det som sägs ovan (delar av den tidigare jordbruksmarken är inte bestående och öppenheten i landskapet är därmed hotad även med nollalternativet), dels av den planering som under flera år bedrivits för Svinningeområdet. Platsen kan därmed anses vara den bäst lämpade för den föreslagna markanvändningen.

Alternativa varianter av planförslaget

Under arbetet med detaljplanen har ett flertal olika alternativ diskuterats för planens utformning. När det gäller den betydande miljöpåverkan har främst avgränsningen av de olika vattenområdena och hanteringen av strandskyddet diskuterats. Dessutom har olika möjligheter till lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) studerats. Se vidare nedan.

Detaljplanen anger vattenområden för badplats och bryggor i Västerviken samt för bryggor i Skåvsjöholmsviken. Under utarbetandet av planen har dessa anpassats i sin geografiska omfattning för att minska de negativa miljökonsekvenserna för vattenlevande flora och fauna. I samrådshandlingen var bryggområdet i Skåvsjöholmsviken placerat i vikens inre del. I utställningshandlingen var det flyttat utåt, till vikens västra sida. I antagandehandlingen har området minskats ner jämfört med utställningshandlingen, och därmed förskjutits ytterligare utåt i viken. Det innebär att det alternativ som ger minst negativa miljökonsekvenser för naturmiljön har valts.

Vid samrådet kom förslag om att låta badplats och båtbyggor byta plats, så att badplatsen förläggs till Skåvsjöholmsviken och båtbyggorna till Västerviken. Kommunens bedömning är dock att Västerviken är bättre lämpad som badplats än Skåvsjöholmsviken med hänsyn till naturförutsättningar som skuggning och markförhållande. En badplats passar även bra ihop med delvis befintliga bollplaner som ligger i anslutning till Västerviken.

Vid Skåvsjöholmsviken har parkeringsplatsen och vändplanen vid båtbyggorna medvetet begränsats i omfattning, för att endast tillgodose det omedelbara parkeringsbehovet. Ett alternativ skulle kunna vara att här förlägga mer omfattande anläggningar för båthantering. Detta alternativ har avfärdats, bland annat av hänsyn till de marina naturvärdena.

Lokalt omhändertagande av dagvatten har varit en utgångspunkt för planen. Under detaljplanearbetet har flera möjliga LOD-lösningar tagits fram. Exakt hur dagvattenhanteringen ska lösas styrs inte i en detaljplan, och därför har MKB:ns konsekvensbeskrivning utgått från ett

alternativ där LOD inte tillämpas, ett s.k. worst case. Planen innehåller dock en planbestämmelse om att anläggning för fördröjning och rening av dagvatten ska finnas och MKB:n innehåller ett resonemang om effekten av LOD-lösningar.

I några yttranden vid samråd och utställning av planen har det föreslagits att kommunen bör överväga att öppna kulverteringen från Boda träsk och leda vattnet i en öppen bäckfåra. Kommunen kräver dock inte i detta skede att regleringen av Boda träsk tas bort, eftersom den befintliga dammkonstruktionen är lagligförklarad och fyller de behov som finns.

I några yttranden vid samråd och utställning av planen har det framförts att bruksbar åkermark inte bör bebyggas. Kommunen har dock gjort bedömningen att åkermarken inom planområdet inte är långsiktigt brukbar (delar av den är under igenväxning) och att ny, sammanhållen bebyggelse är den långsiktigt bästa användningen.

4. Uppföljning och övervakning

Den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen medför berör dagvatten och miljö kvalitetsnormer.

Miljö kvalitetsnormer för vatten behöver studeras vidare på ett övergripande plan, eftersom miljö kvalitetsnormerna inte uppfylls i nuläget för de berörda vattenförekomsterna. Arbeta med förvaltningsplan och åtgärdsprogram pågår genom Vattenmyndigheten för norra Östersjöns vattendistrikt.

I planen anges att anläggningar för rening och fördröjning av dagvatten ska finnas. Funktionen hos dessa behöver följas upp genom provtagning och kontrollprogram. Kontrollprovtagning på in- och utgående dagvatten i dammarna ska göras för att säkerställa att beräknade riktvärden uppnås. Markägaren ansvarar för att ta fram kontrollprogram i enlighet med de krav som kommunen ställer.

Vid studier av möjlig framtida dagvattenhantering (år 2012) har påpekats att om dagvatten leds ut i Västerviken, där detaljplanen medger badplats, så behöver badvattenkvaliteten säkras genom att risken för föroreningar och eventuellt åtgärdsbehov till följd av detta utreds.

Lars Barrefelt
Österåkers kommun

Åsa Hermansson
Sweco